

Mandal, 24. august 1993

Med forbehold om endringer

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

Kjære velgere!

Det gjenstår bare noen få, hektiske uker til valgdagen. Da er hovedspørsmålet det samme for oss alle: Hva slags regjering skal dette landet ha i årene som kommer?

Ønsker du en regjering som vil bekjempe ledigheten, styrke velferdstjenestene og trygge vanlige folks hverdag? Eller tar du sjansen på nye eksperimenter, med Høyre i førersetet?

Etter flere vanskelige år og mange tunge løft, kan vi nå vise til gode resultater. Norsk økonomi er på rett vei. Nå gjelder det å holde fast på kursen. Vi har mye å tape.

Tross problemer og vansker. Vi har det godt i Norge. Når det kommer til spørsmålet om hvilken hovedkurs landet skal styres etter - og hvordan det skal styres, er skillelinjene likevel store.

Og politikk dreier seg dypest sett om holdninger og verdier. Det er holdningene vi legger for dagen som blir rettesnor for de store og små beslutningene i politikken, og som gir oss det samfunn vi vil ha.

Det er ikke mange årene siden høyrebølgen slo kraftig inn over landet, og hvor de sosialdemokratiske verdiene ble satt under press. Her går fortsatt skillelinjen, og forskjellen betyr mye for hvordan vi skal angripe vårt største samfunnsproblem, arbeidsledigheten; og for hvordan vi skal møte de mange andre, store utfordringene vi har foran oss.

For samfunnet vårt er inne i en brytningstid. Kunnskap og ferdigheter blir stadig viktigere, og de unge må få mer og bedre utdanning. Barna lever under ganske andre vilkår nå, enn

da de fleste av oss vokste opp. Det krever mer, og ikke mindre offentlig innsats for barnefamiliene. I årene framover blir det mange flere eldre over 80 år. Det vil kreve enda mer til offentlig pleie og omsorg - og til helsetilbudene.

Alt dette - og mye mer - må vi være sammen om å få til. Derfor trenger vi mer solidaritet og fellesskap, ikke mindre. Nå har vi skritt for skritt fått rettet opp kursen igjen etter høyrebølgen. Da er det ikke tid for nye eksperimenter med borgerlig politikk; men for å fortsette den linjen Arbeiderpartiet står for.

Det er de sosialdemokratiske prinsippene og den sosialdemokratiske tradisjonen som Norge bør styres etter.

Arbeiderpartiet har en visjon for Norge - et Norge der du føler trygghet for deg og dine, der alle har arbeid, der vi tar vare på miljøet og tar ansvar for hverandre.

Dette kan høres enkelt ut. Men vi vet alle at det er et krevende program. Vi kan ikke late som om det finnes ressurser tilgjengelig i uendelige mengder. Politikk er noe langt mer enn bare å si ja, ja og mer, mer. Det må ofte kjempes; mot overbud, og mot manglende vilje til å gå inn i den gjenstridige virkeligheten.

Jeg sier dette fordi jeg opplever stor usikkerhet blant mange mennesker. Det er så altfor lett å ta opp en sak av gangen - og så miste helheten av syne. I et moderne samfunn er vi avhengige av hverandres innsats. Det er så mye som henger i hop og som vi ikke bare kan klippe opp i biter. Vi må skape det vi skal bruke. Vi må ha en rettferdig fordeling. Vi må prioritere for å løse de viktigste oppgavene. Da må vi ha klart for oss hvilke verdier som er de viktigste å ta vare på - og hvilke saker som må gå foran.

Men vi må videre; vi må vinne stadig nytt terreng. Det Arbeiderpartiet ber om din støtte til, er å få samlet kreftene bak disse tre store samfunnsoppgavene:

* Vi må skape flere jobber og få ned arbeidsledigheten.

- * Vi må bekjempe frykten, bekymringen og utryggheten i samfunnet. Utryggheten som arbeidsledigheten, som kriminaliteten og som mangler i eldreomsorgen og helsevesenet skaper.
- * Vi må komme lenger i kampen for miljøet. Her er felles innsats det eneste som nytter - i vårt eget land og landene i mellom. Miljøet redder vi for alle, eller ingen.

Og ett er sikkert. Skal vi klare disse store samfunnsoppgavene, er ikke svaret å svekke den politiske styringen og kutte kraftig ned på statsbudsjettet. Svaret er heller ikke mindre offentlig omsorg og større private forskjeller - slik høyrekreftene vil.

Tvert om. Vi må få støtte til å fortsette på den veien vi nå har fått Norge inn på. Vi må fortsette samarbeidet om solidariske lønnsoppgjør.

Så må vi bruke mer på offentlige tiltak for å skape flere jobber. Vi må videreføre den kraftige satsingen på utdanning. Vi må styrke eldreomsorgen og helsevesenet. Vi må styrke omsorgen for barna og vi må bedre miljøet. Vi må fortsette utbyggingen av jernbane og veier.

Dette er en politikk som stiller krav. De som har mest må ta et ekstra tak. Derfor vil vi legge en ekstra arbeidsgiveravgift på høye lønninger og øke skatten på de høyeste formuene. Er det for mye forlangt at de med store formuer og de høyeste lønningene bidrar mer enn andre?

Men Senterpartiet nøler med å støtte oss i dette, og de andre borgerlige partiene er enda mer negative. Som vår partileder har formulerte det: Etter Høyres mening er problemet i Norge at de som tjener lite, tjener for mye - mens de som tjener mye, tjener for lite.

Skal vi få gjennomført vår solidaritetspolitikk, må derfor Stortingsvalget gi Arbeiderpartiet styrke til å bære fram slike saker. Erfaringene vi nå har gjort, med økonomisk

utrygghet og arbeidsledighet, har gitt oss en viktig lærdom: Vi må stå sammen skal vi greie våre viktigste oppgaver og trygge fremtiden for våre unge.

I et demokrati står vi alle til ansvar for fremtiden, og det er gjennom stortingsvalgene velgerne legger det politiske grunnlaget for de fire årene som skal følge. Da er vårt budskap til velgerne: La oss ta ansvar for felles mål, for å få gjennomført solidaritetsalternativet. Jeg vet ikke om noe bedre vern mot oppløsning og utrygghet; mot at vi får et to-delt samfunn, av de som har - og de som ikke har trygghet for helse, arbeid, bolig, inntekt og utdanning.

Det er hva solidaritetsalternativet vårt dreier seg om; at vi i årene framover er nødt til å sikre grunnlaget for arbeidsplassene - og ikke ta for mye ut i privat forbruk.

Det er den politikken vi ber velgerne om støtte til den 13. september. Da er det naturlig at velgerne spør hva vi har å vise til, når det politiske regnskapet skal gjøres opp for denne stortingsperioden. Vi har vært gjennom vanskelige år. Hvor langt er vi nå kommet?

Punkt nr. 1 blir da dette: Vi sliter fortsatt med altfor stor ledighet - og det er til liten trøst at våre nordiske naboland er dramatisk verre stilt enn oss. Men når det er sagt, kan vi også slå fast at vi har fått god orden på norsk økonomi, og at vi ser konkrete resultater for vanlige folks økonomi. Skattereformen i fjor og det kraftige rentefallet - kombinert med den laveste prisstigning siden 1960-tallet - har lettet situasjonen for mange.

Som VG konstaterte for få dager siden: "Redusert prisstigning, redusert skatt og nå endelig også rentenedgang har gjort at Ola nordmann stadig får mer å rutte med." Dette har skjedd i den stortingsperioden vi nå avslutter, - og vel og merke i en tid hvor det har vært sterke økonomiske tilbakeslag i den internasjonale økonomien. Det er altså ikke en framgang basert på ekstra drahjelp fra andre, men et resultat av at vi har gjort en skikkelig innsats på

hjemmebane.

Dette gir oss et godt utgangspunkt for de kommende årene. Rentefallet kommer også næringslivet til gode. På Sørlandet finner vi mange store arbeidsplasser som er bygget på eksport og handel med utlandet. De siste årene har de fått bedret sine vilkår, blant annet gjennom den store næringslivspakken Regjeringen fikk vedtatt før jul i fjor - som reduserte kostnadene for de norske bedriftene med rundt 6 milliarder kroner. Men norske bedrifter har ofte store lån de skal betjene, og med rentefallet har de nå fått en enda lettere sekk å bære.

Nå har vi varslet en ytterligere styrking av bedriftene, gjennom lettelser i el-avgiften for industrien, økt innsats på eksportsiden og tiltak som stimulerer til utvikling av nye produkter. Dette er viktige forbedringer, ikke minst for de små og mellomstore bedriftene. Det er her vi kan vente den største veksten i nye arbeidsplasser.

Jeg ser at SV ikke liker dette forslaget, fordi det kommer næringslivet til gode. Men hva er næringslivet? - om ikke nettopp bedrifter og arbeidsplasser som vi nå ser kan øke virksomheten sin, og som vi med disse tiltakene kan gi et ekstra, viktig skyv med på den veien.

Det samme gjelder for kommunene. De også får nå et ekstra skyv som følge av den norske økonomiske utviklingen. Vi vet at også mange av dem sliter med store lån, og at kommuneøkonomien - tross den økningen vi har hatt i statsoverføringene de siste årene - er anstrengt; som f.eks. i Vest-Agder fylkeskommune hvor underskuddet gjør det nødvendig å ta opp nye lån.

Tre prosentenheter lavere rente betyr bortimot 1,5 milliarder kroner mindre i utgifter for kommunene og dermed tilsvarende muligheter for å styrke skolene, helsetilbudet og andre velferdstjenester.

Så ser vi virkningene av det inntektspolitiske samarbeidet, hvor særlig fagbevegelsen har stilt opp. Vi har brutt det evige kappløpet mellom høyere priser og høyere

lønninger, hvor de skrur hverandre opp til skade for oss alle. Moderate lønnsøkninger og rekordlav prisstigning har gitt bedriftene våre stadig sterkere konkurransevne - både overfor importvarene og i våre viktige eksportmarkeder - 11% siden 1988.

Tilsammen har alt dette ført Norge inn på tryggere økonomisk grunn. Men jobben er ikke gjort. Vi ber om fornyet støtte til å fullføre jobben. Mye gjenstår før vi kan si oss fornøyd, men økningen i ledigheten er stanset, det blir flere jobber i mange næringer. Mange bedrifter øker salget til andre land, og for første gang på 20 år blir det nå flere arbeidsplasser i industrien. Jeg kan ikke finne noe bedre tegn enn det på at det nå er grunn til å være forsiktig optimist. For når det går bedre i industrien; ja, så regner og drypper det også på andre næringer.

Det er sånt som teller, når vi skal få bukt med ledigheten - som i Vest-Agder nå er oppe i 7.1%, dvs. noe over landsgjennomsnittet på 6.5%.

Noen vil ha det til at de positive trekk vi nå ser i norsk økonomi nærmest har kommet deisende av seg selv. Men slik er det jo ikke. Resultatene viser at det nytter å drive politisk styring.

Andre hevder det er oljen - ikke politikken - som redder oss. Men da må vi spørre om hvem som har trukket opp oljepolitikken, slik at disse ressursene kommer hele samfunnet vårt til gode? Det er ikke markedskreftenes frie spill, men den planmessige politiske styringen som Arbeiderpartiet har gått i bresjen for.

Sigmund Ellingbø i DnB Fond sa forleden til en avis at "Grunnlaget er lagt for nye oppgangstider i Norge" og at "Regjeringens politikk har sørget for at tilliten til norsk økonomi har økt betraktelig". Det er riktig. Men så sier han at det er paradoksalt at det må en Arbeiderparti-regjering til for å føre Høyre-politikk. Men der tar han grundig feil. Like

feil som NHO-sjefen Karl Glad tar når han hevder at næringslivet er best tjent med Høyre..

Det er fordi vi ikke har ført Høyre-politikk at vi har fått disse resultatene! Det er fordi vi tok tak i problemene så tidlig som våren 1986 - da landet hadde gått på en økonomisk kjempesnell. For det var da vi la det dobbelte grepet: Å få ned kostnadene - slik at bedriftene ble bedre i stand til å klare seg i hjemmemarkedet og utenlands; og samtidig bruke statsbudsjettet aktivt for å styrke både offentlige og private virksomheter.

Politikk er å ville. Du må ikke tro at ingenting nytter. Det nytter å sette seg mål - mål vi kan strekke oss mot, selv om de er krevende. Markedskreftene kan ikke løse de mange behov vi møter i hverdagen. Vi må styre. Vi må trekke sammen. Det er da vi får resultater. Det er bare slik vi kan løse mange av de hverdags-problemer folk opplever.

La meg ta et eksempel: I mange år har småbarnsforeldre slitt for å få barnehageplass. Midt på åttitallet satte Arbeiderpartiet seg som mål å avvikle barnehagekøene i løpet av 90-årene. Bare siden forrige valg har 60.000 flere barn fått plass i barnehagen. Hva betyr ikke det for barna og foreldrene? Vi vet at 75% av alle småbarnsforeldre ønsker en barnehageplass. Vi bygger nå fire ganger så mange plasser i barnehagene. Men fortsatt er det altfor mange barn som står utenfor. Skulle vi nå undergrave den jobben ved å fjerne statsstøtten til barnehagene slik Høyre foreslår? Vi øker ikke valgfriheten ved å undergrave tilbudet.

Større velstand, bedre levekår og økt valgfrihet for den enkelte har gitt oss et rikere og mer mangfoldig samfunn. Men de raske forandringene gir også klare signaler om et hardere samfunn, om brutalisering i de kriminelle miljøene, og om grove anslag mot våre felles verdier og holdninger.

Jeg tror mange føler som Tyrid Drøsdal fra Kristiansand, som i vinter skrev til politikerne, at "Jeg er en av mange som

er bekymret for det kalde, materialistiske, likegyldige samfunnet vi har fått."

Det er svært alvorlig at voldsforbrytelsene har økt de siste årene, og at det spesielt er antallet grove forbrytelser som vokser. Voldsofrene rammes verst, og mange får en utrygghet i seg som kan vare livet ut. Mange engstes. Det er viktig for oss alle å føle oss trygge mot overgrep der vi bor og ferdes.

Disse utviklingstrekkene må felleskapet slå tilbake mot. Vi må ha mer politi, og politiet må bli mer synlig. Derfor har vi økt bemanningen de siste årene; forbrytelser må hindres, de må oppdages, oppklares og forbryterne må straffes og sone sin dom.

Bare siden 1990 er det opprettet 800 flere stillinger i politiet og i lensmannsetaten. Aldri har vi hatt så mange politifolk i arbeid som i dag; aldri har bevilgningene til disse tjenestene vært så store; og aldri har vi hatt et mer kompetent og bedre utstyrt ordensvern som nå. Og - dette er resultat av en klar politisk prioritering fra vår side. Sammenlikner vi med utviklingen under de borgerlige regjeringene fra tidlig på 80-tallet, har prioriteringen av politiet vært sterkest under Arbeiderpartiet.

Men denne satsingen er alene ikke nok. Det dreier seg også om nærmiljøene; om å vise omsorg og ansvar for hverandre, og å skape et samfunn med like og gode muligheter for alle.

Derfor må vi ha en samlet innsats for å sikre trygghet i samfunnet. Viktigst av alt er det å hindre at unge og voksne kommer ut på skråplanet, hindre gjentakelser og å få de som forbryter seg ut av kriminalitetssirkelen.

Dette er ledetråden, også for politiets rolle. I dag har jeg vært med Vest-Agder Politikammer og sett hvordan de samarbeider med skolen for å komme i kontakt med barn og unge, informere, svare på spørsmål og gi råd og veiledning. Og temaene som tas opp, gjenspeiler mangfoldet og alvoret i utfordringen - slik det spente fra rusmidler til kjøre- og trafikktils.

Fellesnevneren for å slå tilbake mot utryggheten, er

selvsagt at det er mye mer effektivt å forebygge, enn å måtte reparere. Når vi nå legger fram vårt "Handlingsprogram for trygghet og nærhet", skjer det gjennom et tett samarbeid mellom mange departementer.

Her er tiltak mot kriminalitet, mot misbruk av rusmidler, mot rasisme og etnisk diskriminering, og mot seksuelle overgrep mot barn. Her er tiltak for dem som blir ofre for kriminalitet, for de unge i oppvekstmiljøene, og for å trygge nærmiljøet - spesielt i byene.

Dette er ikke noe helt nytt som kommer nå. Det meste bygger på virksomhet som allerede skjer. Det er mange som hver på sine felt arbeider hardt og målrettet for å forebygge. Men vi vil styrke denne innsatsen. Ved å samle kreftene enda bedre og sette inn ekstratiltak på de rette stedene, vil vi både kunne øke treffsikkerheten i hvert av tiltakene og få enda mer ut av de samlede offentlige ressursene.

De siste fire årene har vært en periode preget av mange viktige hverdagsreformer. Det er jo ikke slik som noen prøver å gi inntrykk av, at vi bygger ned velferdstilbudene. Tvert om, de bygges ut, hele tiden. Bare i 1991 og i 1992 ble det 32.000 flere som jobber i barnehagene, i skolene, på sykehjemmene og på sykehusene. Slik er det opprettet 44 nye arbeidsplasser hver eneste dag i disse årene.

Men behovene - de vokser også. Derfor må vi fortsette å bygge ut barnehagene, eldreomsorgen og helsetjenestene. I årene framover må vi bruke mer både på eldreomsorgen og helsetjenestene våre. På samme måte som vi gikk inn og stimulerte barnehage-utbyggingen, vil vi nå stimulere enda sterkere tilbudene til de eldre. Gjennom handlingsplanen for eldre vil kommunene få større mulighet til å bygge ut omsorgsboliger og sykehjemsplasser.

Skal vi makte disse utfordringene, kan vi ikke begi oss inn i nye Høyre-eksperimentér. Det er en farlig linje. Høyre går inn for drastiske kutt i den offentlige innsatsen - og vil overlate mer til hver enkelt.

Høyres svar er at det må kuttes så drastisk for å få ned underskuddene i statsbudsjettet. Det er riktig at vi ikke kan la disse vokse ut av kontroll. Men det er ikke tid for dype kutt eller å skulle spare seg til fant.

For vi må jo også ta med i dette bildet at mange av de ressursene vi nå setter inn er investeringer for kommende generasjoner. Vi satser mye for å få redusert forurensningene og bedre miljøet. Vi betaler for det i dag, men gevinsten får vi i morgen. Alt vi investerer i jernbane og veier, er også investeringer som flere generasjoner etter oss vil ha gleden av. Og viktigst av alt; tenk på alt vi investerer i utdanning. For tiden er vi inne i den raskeste utbygging av høyere utdanning noensinne i Norge - den raskeste i Europa. Og det må fortsette; vi trenger mange som brenner for dette, og jeg vet at Rolf Terje - som er vår andremann på lista - er en av dem som virkelig står på for å trygge ungdommens fremtid.

Noen partier vil gjøre denne valgkampen om til et EF-valg. Sp og SV hevder stadig at Arbeiderpartiet ikke vil diskutere EF. Da må vi få spørre: Har de fortrenget hva som faktisk er tilfellet, at det var Arbeiderpartiet som satte Europa-debatten på dagsorden - og som har gjennomført en grundig debatt, før vi tok standpunkt om å søke norsk medlemskap i EF?

Vi diskuterer gjerne og ofte hvordan vi må utvikle Norge innenfor en stadig mer internasjonal hverdag. Men vi mener også at denne valgkampen ikke bare skal brukes til å diskutere EF. Vi kan ikke gjøre alle spørsmål til et valg for eller imot EF-medlemsskap.

Og glem ikke: Det er ikke Stortingsvalget, men folkeavstemningen som avgjør EF-saken. Slik var det også i 1972.

Det er også de som tror at Arbeiderpartiet kommer til å fortsette å regjere uansett hva som skjer 13. september. Da

vil jeg minne dere om de siste valgene. Hvert eneste Stortingsvalg etter krigen som har gitt borgerlig flertall, har også ført Høyre inn i regjeringskontorene. Det skjedde i 1965, i 1969, i 1981, i 1985 og i 1989. Høyre har ikke blitt der like lenge hver gang, men lenge nok til at utviklingen i samfunnet fikk ta feil retning.

Til deg som ønsker en fortsatt Arbeiderpartiregjering og som er enig i vårt idegrunnlag og vårt hovedbudskap, er det bare ett å si: Du bør også gi stemmen din til Arbeiderpartiet. Sitter du hjemme eller gir stemmen til andre partier, kan det bli andre som tar over. Fortsatt er det nærmere 40% av velgerne som ennå ikke har bestemt seg. Valget er så langt fra avgjort.

Vi har ikke løst alle problemer. Nettopp derfor ber vi om din tillit for å føre jobben videre. Norge har ikke råd til nye eksperimenter.